

Præsterne i Skjoldborg og deres Tid.

Af S. C. Sortfeldt.

1537-1707. (Den ældste Række).

I SKJOLDBORG KIRKE hænger der en Series pastorum, hvorpaa alle Præsternes Navne siden Reformationen er anført. Paa Nordsiden af Koret hængte indtil 1925 en sortmalet Trætavle, ogsaa med Præsternes Navne. Den malede Indskrift paa denne Tavle meddelte, at den var fornyet 1834; men da Præsterækken ikke var helt rigtig, blev den kasseret ved Kirkens Restauration i 1925. Der maa jo saa have været en ældre Tavle, som ikke er bevaret. I en af Aalborg Bispearkivs Protokoller er der ogsaa en Præsterække fra Skjoldborg; den er ufuldstændig og slutter med Jens Paaske, der blev Præst i Skjoldborg 1673.

I Aarbøgerne for 1912 og 1914 er to af Skjoldborg Præster omtalt, nemlig Langebek og Kamp, hvorfor disse to kun skal omtales her i al Korthed, og med enkelte supplerende Bemærkninger.

Om de første Præster er der kun faa Oplysninger.

1. Den første kaldes *Svend* med Tilnavnet *Provst*. Om han har været Klosterprovst, vides ikke. Han skal have været Kannik i Vestervig Kloster, før han blev Præst i Skjoldborg. Der fortælles om ham, at han blev afsat for Kogleri og døde ti Aar efter i Tisted.

2. Den næste Præst hed *Christen Jensen (Ibsen)*. Han skal være død 1543 og blev kaldet ”gamle Hr. Christen”.

3. Den tredie i Rækken hed *Morten* (Nielsen). Han nævnes 1555, og hans Gaards Avl og Sæd var da 1 Td. Rug, 16 Td. Byg og Havresæd 13 Td., samt 20 Læs Hø.

Han beklager, at en Bonde ved Navn Morten Laursen, Knud Gyldenstjernes Tjener til Økloster, haver taget 24 Skæpper Bygsæd fra Præstegaarden. Af Præstegaarden i Kallerup, som P. Madsen bor i, skyldes (svares) aarlig til Præstens Bord: 5 Tdr. Byg, 1 Lispund Smør og 1 Skovsvin m. m. Den sidstnævnte Ydelse tyder paa, at der engang har været Skov i Kallerup.

Præstens Tiende af begge Sogne udgør: 26 Tdr. Byg, 1 Td. Rug og 8 Tdr. Havre; 12 Lam, 1 Gris og i Penge 4½ Mark 8 Hvid. Endvidere har Præsten aarlig af et Stykke Jord i S. Skjoldborg 4 Tdr. Byg og noget Arbejde.

Hr. Morten skal være død 1568.

4. 1571 var Hr. *Jens* (Holm) Præst i Skjoldborg. Han nævnes ikke i Wibergs Præstehistorie, men det nævnte Aar indberetter han, at Præstegaardens Sæd er nu 4 Tdr. Rug, 18 Tdr. Byg og 20 Tdr. Havre. Der avles 24 Læs Enghø. Af samme Gaard er et Indbygge, som skylder 3 Tdr. Byg og 2 Tdr. Rug aarlig. Kallerup

Præstegaard skylder aarlig 5 Tdr. Byg, 1 Skovsvin, 1 Lispund Smør og 1 Fænød.

Korntiende af Sognene: 1 Td. Rug, 35 Tdr. Byg og 16 Tdr. Havre, af Todbøl 16 Tdr. Korn. Kvægtiende 13 Lam, Offer 15 Mark. Af to smaa Møller svares intet, men af 2 Gadehuse 1 Mark.

Præsten beklager sig over, at han har mistet 2 Agre, som kaldes Mielager, og som en af Øklosters Tjenere ved Navn Morten Laursen har tilegnet sig.

5. *Ingmer Pedersen* (”Kjøbenhavn” stod der som Efternavn paa den gamle Series pastorum) nævnes 1596, da han, i Tisted Kirke sammen med de øvrige Præster i Hundborg Herred skriver sit Navn paa en gejstlig Jordebog.¹) Paa Præstetavlen i Skjoldborg Kirke var hans Navn stavet ”Immer”, men hans egenhændige Underskrift lyder paa ”Ingmer”, hvad der vel saa maa være den rigtige Stavemaade. Da han har været kaldt med ”Kjøbenhavn” som Efternavn maa man antage, at han var fra denne By.

Hvad Aar Ingmer Pedersen blev Præst i Skjoldborg, vides ikke, men 1603 fik han sin Afsked. Han levede saa her og delte Præsteholdets Indtægt med sin Svigersøn, der blev hans Eftermand som Præst i Skjoldborg. 14 Aar efter (1617) døde Ingmer Pedersen, og hans Hustru overlevede ham og fik aarlig af Præstekaldet 8 Tdr. Byg og 1 Sletdaler.

6. *Peder Iversen (Stagstrup)*. Præst i Skjoldborg 1603, død ca. 1635. Hans Tilnavn tyder paa, at han var fra Nabosognet Stagstrup. Han var gift med Formandens Datter, og med hende havde han mange Børn. Som før nævnt delte han i 14 Aar Embedsindtægten med sin Svigerfader, og da denne døde, fik Enken ogsaa en Part af Indtægten.

I Præsteindberetningen 1625 klager Peder Iversen over Fattigdom. Gaarden var ganske forfalden, dengang han blev kaldet, og samme Aar (1603) blæste Laden ned under en gruelig Storm Midfaste Søndag. Præsten kom derved i en stor Gæld, og i 1625 var han endnu ikke kommen til Rette dermed.

Biskoppen i Aalborg Chr. Hansen Riber, der var Biskop fra 1610 til 1642, skriver til Kongens Kansler Hr. Christen Friis til Kragerup: ”Nok er udi Ty en fattige Præstemand, som underdanigst har begæret at maatte forhjælpes af sin Sognekirkes aarlige Indkomst nogle faa Aar ved 8 eller 10 Sletdaler. Han hedder Hr. Peder Iversen til Skjoldborg og Kallerup Sogne . . .”.

Om han fik Pengene, vides ikke, da der ikke findes nogen Regnskabsbog for Skjoldborg Kirke fra denne Tid.

1618 stak Mads Nielsen, Skjoldborg, Rasmus Nielsen, Møgelvang, med sin Kniv, og inden Rasmus

¹ Aarvog 1913, pagina 59, se der.

Nielsen døde, var der sluttet en Kontrakt mellem denne og Drabsmanden. Denne mærkelige Kontrakt var underskrevet af Peder Iversen i Skjoldborg. Det var vel et Forsøg paa at redde Drabsmanden for Straf, hvilket dog ikke lykkedes, da denne blev dømt fra sin Fred og svoret Manddød over.

1653, den 12. April, blev Kirsten Pedersdatter, der var Datter. af Hr. Peder Iversen, gift i Skjoldborg Kirke med Jens Nielsen i Lille Kjeldgaard paa Tyholm.

7. Efter Peder Iversens Død blev *Ib Tange* Præst i Skjoldborg; men iflg. Wiberg døde han allerede efter to Aars Forløb 1637²).

8. *Poul Christensen Paaske*, Præst i Skjoldborg 1637, født i Aalborg 1613, Student Aalborg 1631, Provst for Hundborg Herred 1660 og døde 1673. Han var gift med Helvig Olufsdatter af Hillerslev, Datter af Provsten Oluf Nielsen der var Søn af Præsten Niels Jensen i Hillerslev og Hustru. Denne sidste var Datter af en Magister Peder Eriksen af Kokkedal, der havde været udvalgt til Biskop, men naaede ikke at blive ordineret, da man beskyldte ham for, at han havde 14 uægte Børn.

Poul Paaske har efterladt sig en Del skriftlige Arbejder, der er ret udførlige og godt affattede. Allerede 1638, Aaret efter sin Ankomst til Skjoldborg, har han indsendt en Beskrivelse af Sognene, de mange Kæmpehøje og andre Mærkværdigheder.

1641 har han paabegyndt en Kirkebog, som han i Modsætning til denne Tids Sædvane har ført meget omstændeligt og paa mange Maader i høj Grad drastisk. Man forbavses over, hvad der findes i en saadan gammel Kirkebog. Præsten lægger ikke altid Fingrene imellem, naar han beskriver forefaldne Begivenheder. Mange ejendommelige og interessante Kulturbilleder fra den Tid oprulles for vore Øjne, naar vi læser i den gamle Kirkebog, en absolut Modsætning til Nutidens kedelige, udtværede Ministerialbøger, der ved hver ny Revision mere og mere gentager sig selv.

Af Poul Paaskes gamle Kirkebog skal her gives enkelte Uddrag. ”1641, den 20. Maj, fødtes min Søn *Christen Paaske*. Velbaarne Jørgen Høg til Todbøl var Fadder”. Denne Christen Paaske blev Student fra Aalborg Skole 1662, senere Præst i Raarup ved Vejle (omtr. 1675). 1677 blev det ham befalet at skille sig ved den Kvinde, der forestod hans Hus. Han blev tillige med haarde Ord truet med Straf for sin Uhørsomhed mod sin Provst, Opsætsighed mod ham og utilbørligt Forhold til Enken. Han døde 1679, kun 38 Aar gl.

”Den 7. April 1643 fødtes min Søn *Jens Povelsen*”. Han blev senere Præst i Skjoldborg.

En tredje Søn *Sveder Paaske*, født 1645, døde i Skjoldborg den 5. Juni 1685. Han blev Student 1665. Hans Grav har været synlig i Skjoldborg Kirke, men er nu ikke mere.

Poul Paaske og Hustru havde to Døtre Maren og Martha.

Maren Poulsdatter Paaske maa være født i den Tid, da Kirkebogen ikke er ført, nemlig fra 1644 til 1648. Hun blev gift med Præsten Niels A. Hørdum i Skyum, og da han døde 1694, giftede hun sig samme Aar med Rasmus Christensen Fogh, der var Præst i Bjerring (Viborg Amt). Maren Paaske var hans tredje Kone, og efter hendes Død 1696 giftede han sig fjerde Gang.

Martha Poulsdatter Paaske. Vi læser i Kirkebogen: ”1652, Natten mellem 11. og 12. Marts, Klokkeren halv eet, fødtes en Datter i Præstegaarden; hun fik Navnet Martha Poulsdatter”. Hun blev gift 1688 med Præsten Daniel Jensen Rosenholm af Haring, der døde 1694. Martha Paaske døde 1695 og blev begravet nedenfor Koret i Skjoldborg Kirke ved Siden af sin Broder Sveder Paaske. Hun var Daniel Rosenholms anden Kone³).

Det var en fattig og ulykkelig Tid, dengang Poul Paaske levede i Skjoldborg. Da han i 1637 kom til Sognet, herskede der endnu Nød og Armod paa Grund af Plyndringerne under Kejserkrigen. Saa kom Torstensonkrigen, hvorunder Jylland atter blev udplyndret, og saa den aldeles ødelæggende Svenskekrig 1657-60.

Bag efter kom Dyrtid og stor Nød og Elendighed.

Om Krigen. 1644-45 er der ingen Oplysninger, da Kirkebogen - som før nævnt ved denne Tid ikke er ført i 4 5 Aar. Derimod faar vi en hel Del at vide om, hvad der skete under Krigen 1657-60, baade fra Kirkebogen og fra en udførlig Indberetning, som Poul Paaske sendte ind til Regeringen efter Krigens Slutning. Paa et Møde i Odense i Februar 1657 bestemtes det nemlig, at Danskerne skulde have Krig med Sverige, og i denne Anledning blev der paalignet en særlig Skat, hvoraf Præsten i Skjoldborg som sin Andel for første og andet Kvartal gav 6 Rdl. Endvidere maatte han den 6. Juli samme Aar skaffe Udmundering til en Krigsmand til Hest, baade Klæder og Gevær, og alt dette betalte han med 20 Rdl. Denne Rytter skulde høre til Dronningens Livregiment. Den 23. August stod Svenskekongen Karl Gustav i Kolding med sin Hær og allerede den 7. September

² I Kirkebogen læser vi, at Sveder Paaske døde 1686, 41 Aar gl. Paa en Træramme, der bar ligget ovenpaa Graven, fandtes følgende Indskrift:

Svederus Paaske, natus 1645, die 5. Maj, rude Academica donatus 1665, denatus 1685, d. 15. Juni. Hic expectat mortuorum Resurrectionum”.

Paa den anden Side af Rammen læses dette:

”Den hæderkronede Matrone, Martha Paaske, født 1652 d. 12. Marts, levede i Ægteskab 6 Aar med ærværdige salig Hr. Daniel Rosenholm, døde d. 4. Decbr. 1695. Gud give hende en ærefuld Opstandelse”.

² 1627, den 20. Juli, nævnes i Universitetets Matrikel en Student ved Navne ”Iberus Nicolai Tidstadius”, paa Dansk: Ib Nielsen Tisted. Da han paa denne Tid er den eneste Student, der bærer Navnet Ib, tør man antage, at Ib Nielsen Tisted er den samme som Ib Tange (eller Taage, som der stod paa den gamle Præstetavle).

var Svenskerne i Aalborg, hvorfra den svenske Kommissarius Siltmann sendte Skrivelse til Præsterne i Ty med Paabød om, at disse skulde møde i Aalborg og akkordere om Skat til den svenske Krone; men Tyboerne mødte ikke i Aalborg; thi den 1. Oktober kom der fra Vestervig en Skrivelse fra to danske Officerer, som hed Niels Lycke og Ziegler, og i denne Skrivelse forlangtes, at hver Præst skulde skaffe en Karl med fuld Udrustning: Hest, Gevær m. m., og Præsten i Skjoldborg skulde personlig møde ved Vestervig med sin Dragon den 5. Oktober. Men Svenskerne var hurtige i deres Bevægelser. Allerede den 3. Oktober var Svenskerne ved Aggertangen, og den svenske Oberst Bötticher stormede og nedslod omtrent 100 Tybokarle, der stod Vagt derude og skulde forhindre Svenskerne i at gaa over til Ty. I denne Kamp mistede 5 Karle fra Skjoldborg og Kallerup Livet, og i den gamle Kirkebog har Poul Paaske skrevet, at ”den 7. Oktober begrov jeg her i Kirkegaarden Christen Staphensens 2 Sønner Staphen og Anders, Staphen tjente Nordentoft og Anders i Silstrup, Jens Christensøns Søn Peder, som tjente i Silstrup, Knud Mikkelsen, født i Sønder Skjoldborg, som tjente i Tisted, Jens Jørgensen i Hvostrup (Hornstrup?), begravet i Kallerup Kirkegaard. Hvilke og blev ihjelslaget af Svenskens Folk den Kast ved Vestervig den 3. Oktober 1657”.

Derefter strejfedes svenske Soldaterbander rundt omkring i Ty og røvede og plyndrede alle Vegne, hvor der var noget at bjerge. Da Landevejen sydfra til Tisted gik gennem Skjoldborg, var Præsten her særlig udsat for Svenskernes Besøg. ”En Dag fratog de mig 5 skønne Heste og Hopper, item Klæder og Proviant, foruden mange særlige Diskretioner, som jeg maatte give af Penge, for at de skulde lade mig beholde noget”, skriver Præsten. Der kom igen Bud efter Præsterne i Ty. Den svenske Kommissarius Siltmann sendte streng Befaling om, at Præsterne skulde møde i Aalborg for at akkordere om en Brandskat, og denne Gang maatte Præsterne af Sted. Hvor stor denne Skat blev, giver Poul Paaske ingen Oplysninger om, men den 25. Oktober, den Dag Præsten var kommet hjem fra Aalborg, kom et svensk Parti til Skjoldborg Præstegaard. En Løjtnant, som han kaldte sig, med 11 Heste og Karle, spændte deres Geværer i Stuen og gav sig til at plyndre Huset. For at faa dem væk, maatte Præsten betale dem en god Diskretion, og da de saa drog ud af Præstegaarden, skød de en fattig Mand ihjel paa Marken. Den 19. November slog et Regiment svenske Dragoner sig ned i Skjoldborg, og de blev her om Natten. Præsten havde streng Indkvartering med en høj Officer, hvis Folk røvede baade Klæder, Husgeraad og meget andet.

Svenskerne synes mange Gange at have draget frem og tilbage gennem Tyland, og i den Anledning maatte Præsten fra den 1. November 1657 til den 16. Januar 1658 holde en Salvegarde i sit Hus af Ritmester Raschs Folk, men denne Beskyttelse kostede Præsten

mange Penge og Klæder samt Traktement til adskillige Partier af Officerer og Ryttere, som paa denne Landevej Nat og Dag besøgte Ritmesteren. Da denne Salvegarde rejste bort, maatte Præsten købe sig fri for Indkvartering. Fra den 5. Februar 1658 til den 16. April gav han den svenske Oberst Ramsdorff 50 Rigsdaler og Oberstens Regimentskvartermester 3 Rdl. samt Hovmesteren 4 Rdl.

Efter at ”Salvegarden” var rejst bort, fik Præsten den 25. April Besøg af den svenske Futtermarskalk med 4 Heste og Knægte, og de blev i Præstegaarden i flere Dage, indtil Præsten købte dem bort.

Faa Dage efter Futtermarskalkens Bortrejse kom Oberstløjtnant Baron Due med 400 Dragoner til Skjoldborg og blev der baade Dag og Nat. I Præstegaarden kom Baron selv, hans egne Folk samt 80 Heste, og til dem maatte Præsten skaffe Traktement, saa han ikke beholdt Foder til et Hoved igen. Dragonerne brød ind paa Loftet og borttog baade Korn og Klæder og gjorde stor Skade paa, hvad der fandtes deroppe.

Saa synes det, som Præsten havde Fred for de svenske Røverbander indtil den 24. August 1658. Da kom et weimarsk Regiment til Ty, og Ritmester Thaleman tog straks Kvarter hos Pastor Paaske med sin Hovmester, Folk og Heste i 8 Dage. De tog Præstens Korn af Laden og strøede 16 Heste med det, plyndrede alle Vegne, indtil Præsterne i Ty havde akkorderet med Fyrsten af Weimar om at give en Skat paa 500 Rdl. Desforuden gav Paaske 18 Rdl. og til Fyrstens Præst 3 Rdl. foruden mange andre ”Gaver” til andre Svenskere. I de samme Dage fouragerede Oberst Putkammers ganske Regiment her i Skjoldborg og gjorde en hæslig Skade paa Korn, Proviant og andet.

Nu kom Krigens Vendepunkt. I December 1658 rykkede Hjælpetropperne ind i Jylland og jog Svenskerne ud af denne Landsdel. Det var kejserlige, Brandenburgere og Polakker, der kom os til Hjælp, men det synes, som ”Vennerne” var værre end Fjenderne, og det begyndte nu ogsaa med store Udskrivninger til den danske Hær.

Poul Paaske skriver derom: ”Anno 1659 in *Januario* paabød vor egen allernaadigste Herres og Konges tilforordnede Krigskommissarius velbaarne Hans Arenfeldt, at Præsterne i Ty skulde give til Hans kongelige Majestæt Penge og Proviantkat, hver Mandspart 3 Rdl., Mel 2 Tønder, Malt 2 Tønder, Havre 4 Tønder, og efterat Lighed derpaa var gjort, gav jeg i den Skat Penge 6 Rdl., Mel 1 Td., Malt 2 Tønder, Havre 3 Tdr.

Anno 1659 in *Februario* paabød forbemeldte kongelige Kommissarius, at Præsterne i Ty skulde forskaffe 14 udmunderede Heste og Ryttere til velbaaren Oberst Kruses Regiment, som siden blev fordret af Præsterne under militærisk Exekution eller 40 Rdl. for hver Hest og Karl, og dertil gav jeg min

Anpart til den halve Hest og dens Udmundering 20 Rdl.

Anno 1659 in *Martio* paabød forbemeldte kongelige Kommissarius, at Præsterne udi Ty skulde kontribuere 400 Tdr. Korn, paa det Tyland maatte befries fra de Brandenborgeres Indkvartering. Deraf haver jeg efter Lighed givet 11 Tdr. Korn 4 Skp.”

Man forstaar, hvor vanskelig Stillingen efterhaanden bliver for Folket, ogsaa for Præsten i Skjoldborg. Først Udplyndring af de svenske Bander, i 1659 er det ”Vennerne”, som plyndrer, og saa kommer dertil de store Ydelser, som kræves af den danske Konge.

Præsten skriver videre om Brandenborgernes Plyndringer i Ty: ”Anno 1659 in Aprili og Majo kom daglig til Ty stærke Partier af de Brandenborgere, som spolerede mange Præstegaarde paa Landet. Og til dem maatte vi give Korn, Penge, Hestefoder etc.; og eftersom jeg bor paa en Landevej, besøgte de mig, baade naar de drog frem og tilbage, Nat og Dag, mig til ganske stor Udgift og Bekostning”.

Ogsaa de danske Krigsfolk plyndrede. Præsten skriver herom: ”Anno 1659, den 6. August, drog de danske Regimenter, Oberst Kruses, Friis’s, Oberst Brockenhus’s og Generalløjtnant Ahlefeldt deres Folk her gennem Skjoldborg, og gav jeg samme Tid Penge, Øl og Mad, Fourage til adskillige Partier, som vilde ellers have plyndret og taget vort Kvæg og Kreatur bort”.

”Anno 1660 im Januario er Præsterne i Vendelbo Stift befalede at give 400 Rdl. og 500 Tdr. Korn til vor egen allernaadigste Herres og Konges Magaziner; deraf haver efter Lighed jeg givet min Anpart i Penge 3 Rdl. 9 Sk., Rug og Byg 4 Tdr. ringere end 3½ smaa Skæpper. Derimod hvad min Indkomst sig belanger, da er her i Skjoldborg Sogn 27 Bøndergaarde og i Kallerup Sogn den Herregaard Todbøl og 4 Bøndergaarde, hvor min Tiende og Rettighed rester hos en Part, som kunde have givet det, thi de mener, der skal komme en Forordning, at de, som rester med deres Præstetiende, skal blive ganske fri derfor, og en Part er ofte udplyndret, haver ej givet Tiende i 4 Aar. Ej heller haver jeg faaet nogen Tiende, som rolig været haver, af den Herregaard Todbøl i 4 samfulde Aar, i hvilke jeg dog havde vel faaet, om den salig velbyrdige Mand Mogens Høg havde levet”.

Præstens lange Redegørelse slutter med et fromt Hjertesuk. Han skriver: ”Af forberørte kan nogenlunde eragtes, at jeg saavel som andre fattige Præstemænd her udi Tyland haver hidindtil siden Krigens Anfang haft store Udgifter i denne Ufreds Tid, ønsker herfor hjertelig, at vi herefter maatte leve under vor egen naadigste Herre og Konge et gudfrygtigt stille Levned i al Gudelighed og Ærlighed”.

Hvor forvirrede og ulykkelige Forholdene under denne Krig har været, ses tydelig af følgende Bemærkning, som staar i den gamle Kirkebog: ”1659, den 25. Maj, anden Pinsedag, begravet en fremmed

Mand Chr. S . . . af Lindeballe ved Vejle hans Hustru Kirsten Danielsdatter, som døde i Aas, 60 Aar gl. (in exilio⁴) for de indbudne fremmede Gæster: Brandenburger og Polakker”.

Det er jo kun lidet, man kender om Poul Paaske, men af hans Optegnelser i Kirkebogen skal endnu nævnes adskillige: ”1655, den 30. Decembris, begravet Niels Pedersøn, en ung Karl, var 40 Aar gl., fød i S. Skjoldborg, som i 9 Aar har ligget syg af en svær melankolske Sygdom, i hvilken han . . . par intervalla var ved god Sans og blev berettet. Men siden vilde ikke tale med mig heller andre fik omsider et stille og sagsmodigt Endeligt og sov hen paa Jos. Evangelia Dag⁵) mod Aften.

1658, 5. Februar, begravet Niels Christensens og Maren Nielsdatters Barn (en Søn, 6 Uger gl.) i Aas inde i Kirken udenfor deres Stol, da de ikke kunde faa Hul i Jorden”. Det var ved denne Tid, at Svenskekongen Karl Gustav paa Grund af den usædvanlig strenge Frost og Vinter gik med sin Hær over Isen fra Fyn over til Laaland.

”1664 døde Præstens Tjenestepige Maren Christensdatter, som var født i Silstrup; hun havde tjent trolig og ærlig og var først i Hillerslev Præstegaard paa 23 Aar og siden her i Skjoldborg Præstegaard paa 22 Aar, 60 Aar gl.; Gud give hende en glædelig og ærefuld Opstandelse”.

”1668, den 6. Oktober, begravet et fattigt Pigebarn, som kom syg her til Sognet og gik om og tiggede, den 3. Oktober laa besvimet paa Vejen mellem Præstegaarden og Kirken og blev baaret ind til Margrethe ved Kirken, gav siden liden Lyd eller Røst fra sig; siden drog meget lidet og døde samme Aften. Var født i Sønderhaa. Fader sagdes at have været Anders Jepsen, Moder Else Andersdatter, var til Stede og sagde, hun var nu i sit 14. Aar, og hed hun Kirsten Andersdatter”.

”Samme Aar, den 24. Decbr., blev Niels Laustsen, som tjente Chr. Christensen i S. Skjoldborg, ihjelstungen af en Soldat, som de siger, ved Navn Poul Christensen, fød i Gersbøl, som straks rømte, efter Gerningen var gjort i Chr. Christensens Stue om Aftenen. Liget blev sat i Graven i Kisten og ej kast Muld derpaa, førend Synsmændene er gaaet til Tinget, og Sandemændene faar svoret. Dom. Lætare (Midfaste) begravet forskrevne Niels Laustsen, og Graven blev tillukt; blev ringet, sunget over Liget i Graven og siden gjort Ligprædiken over ham. 23 Aar 4 Uger.”

”1672 begravet Niels Tuerdsøn af Aas, 30 Aar, blind siden han var syv Aar gl., tjente sin Føde ved at vinde Haartyrer og Voygotn (Haartøjr og Vaadgarn?)”

1672 var et ondt Aar i Skjoldborg. Der døde 15 voksne Personer foruden flere Børn. Af en Befolkning paa ca. 200 Mennesker er det en usædvanlig stor

⁴ I Landflygtighed.

⁵ 27. December.

Dødelighed. Præsten skriver i Kirkebogen om en ny Syge for Brystet med Sting i Siden, Feber og Ristsyge, der grasserede dette Aar. Om Chr. Christensen i S. Skjoldborg, der døde 1672, skriver Præsten, ”at han var en dygtig Mand til at hugge, tømre og sløiie⁶) Hjul, 49 Aar gl.” Anders Pedersen i S. Skjoldborg, 63 Aar, døde af Feber og Ristsyge med Sting i venstre Side. Præsten følger til: ”Gud give ham en glædelig og ærefuld Opstandelse, var en gudfrygtig og mod Præsten en meget tjenstvillig og god Sognemand”.

Ved Fødsler udenfor Ægteskab skulde Forældrene den Gang staa aabenbart Skrifte. Poul Paaske synes at have været nidkær i denne Tjeneste, og han beskriver i den gamle Kirkebog ret drastisk, hvorledes de nærmere Omstændigheder foreligger.

Den første, som nævnes, kom hertil 1644 i Torstensonkrigens Tid. Hun hed ”Elle Maler, lokket i Sjælland, kom her hen i Fjendens Tid, skyldte en Dreng, hun tjente i Gaarde hos, som nu var Soldat, fødte en Pige Maren. Soldaten hed Mads Jørgensen, fød i Fyn. Hendes Husbonde, de begge tjente, hed Anders Sørensen i Birkinde (?). Hun blev publice afløst (stod aabenbar Skrifte) her i Skoldborg Kirke, for hun kunde ikke komme over til Sjælland, lover dog at ville rejse derover sin Forseelse at (?) og fik derom christelig Kundskab fra mig til Sognepræsten Hr. Anders i (?) og rejste bort dermed og tog Barnet med sig Anno 1649 den 12. Juli”.

Ogsaa i Kallerup Kirke havde Poul Paaske nogle Folk fra Herregaarden Todbøl til aabenbar Skrifte. Anna Eriksen, en fynsk Fadeburspige paa Todbøl, gik det særlig ud over. 1660 den 16. Maj havde hun født et Drengbarn, som hun skyldte den afdøde Herremand Mogens Høg for. Kort Tid efter stod hun Skrifte i Kallerup Kirke. Aaret efter, den 16. April, blev hun gift med en fransk Tjener paa Todbøl, men 5 Dage før maatte de begge staa offentlig Skrifte i Kallerup Kirke, da hun sandsynligvis har været frugtsommelig. Barnet, hun fødte, blev døbt den 23. Juni 1661. Børnene blev dengang i Regelen døbt straks efter Fødselen.

Stort Besvær havde Præsten med et andet Kvindfolk, som hed Kirsten Pedersdatter. Hun var født i Hundborg, men kom hertil 1664. I Kirkebogen skriver Præsten: ”1664, 23. Juli, blev døbt et lokket Kvindfolk ved Navn K. P., hendes Barn, som hun fødte til Chr. Staphensens i N. Skjoldborg straks efter,

at hun havde bedet om Husly der at være en Nats Tid, og blev samme Barn kaldt Karen. Det fornævnte Kvindfolk skyldte for sin Barnefader en Soldat i Rødding Sogn af Salling ved Navn Søren Jensen, født udi Hatting ved Horsens” Dertil føjes en drastisk Bemærkning, som ikke kan gengives.

Den 29. November 1668 stod Kirsten aabenbar Skrifte i Skjoldborg Kirke. Hun har dengang været frugtsommelig, for den 16. Februar 1669 døbt Præsten hendes lokkede Barn med Navnet Peder.

1. Søndag i Advent 1671 stod Kirsten Pedersdatter igen aabenbar Skrifte i Skjoldborg Kirke. ”Hun har i nogle Aar boet i Skjoldborg Sogn”, skriver Præsten, ”og er nu 3 Gange lokket. Hun skyldte denne Gang for sin Barnefader en Karl, Ulrik Hermansen, som i forgangen Vaardag var kommen her øster fra . . . , og hun kom til ham ved Klitmøller og fulgtes med ham ad Nystrup”

”1665 døbt en lokket Kvindfolk ved Navn An Nielsdatter, som havde tjent Villads Thomsen ved Vildsund, hendes Barn og kaldet den Kirsten, og havde hun skyldt for sin Barnefader en Hommelmand af Ribe Niels Jofzen(?)”.

”1673, den 16. Marts, stod Karen Christensdatter aabenbar Skrifte for Beligsmal, og skyldte hun en Karl, som hed Jens Mathisen, var fød i og rejst sønder ud.”

1673 er Kirkebogen ikke ført hele Aaret. Provsten Poul Paaske dør dette Aar, og hans sidste Indførelse i den gamle Kirkebog er fra 14. September 1673.” Maaske har ”den ny Syge for Brystet”, som er nævnt foran, ramt ham. Han var jo ingen gammel Mand, da han døde, kun 60 Aar. Hustruen Helvig Olufsdatter, dør 1687, 74 Aar gl.

(Fortsættes i næste Aarvog).

(Historisk Årbog for Thisted amt 1933, side 414-426)

⁶ Sløiie af sløøv = sætte Gang om Hjul (Tyboudstryk).